ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 10ης Μαρτίου 2009 *

Στην υπόθεση Τ-68/05,

Aker Warnow Werft GmbH, με έδρα το Rostock (Γερμανία),

Kvaerner ASA, με έδρα το Όσλο (Νορβηγία),

εκπροσωπούμενες αρχικώς από τον M. Schütte, δικηγόρο, και την B. Immenkamp, solicitor, στη συνέχεια από τον M. Schütte,

προσφεύγουσες,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους L. Flynn και V. Kreuschitz,

καθής,

με αντικείμενο αίτημα ακυρώσεως της αποφάσεως 2005/374/ΕΚ της Επιτροπής, της 20ής Οκτωβρίου 2004, σχετικά με την ενίσχυση που εδόθη από τη Γερμανία στην Kvaerner Warnow Werft (ΕΕ 2005, L 120, σ. 21),

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους V. Tiili (εισηγήτρια), πρόεδρο, F. Dehousse και I. Wiszniewska-Białecka, δικαστές,

γραμματέας: K. Pocheć, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 11ης Μαρτίου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Το νομικό πλαίσιο και τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς

1 Στις 21 Δεκεμβρίου 1990, το Συμβούλιο εξέδωσε την οδηγία 90/684/ΕΟΚ, σχετικά με τις ενισχύσεις στις ναυπηγικές εργασίες (ΕΕ L 380, σ. 27). Η οδηγία αυτή προέβλεπε τη δυνατότητα χορηγήσεως, βάσει ορισμένης διαδικασίας, κρατικών ενισχύσεων, αφενός, λειτουργικών και, αφετέρου, αναδιαρθρώσεως, υπέρ των επιχειρήσεων ναυπήγησης και μετατροπής σκαφών (στο εξής: ναυπηγεία) που είναι εγκατεστημένες εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

2 Όσον αφορά τις λειτουργικές ενισχύσεις που είναι οι μόνες που ενδιαφέρουν στο πλαίσιο της υπό κρίση προσφυγής, το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 90/684 ορίζει ότι «οι ενισχύσεις στην παραγωγή προς υποστήριξη [των ναυπηγείων] είναι δυνατό να θεωρείται ότι δεν αντιβαίνουν προς την κοινή αγορά, εφόσον το συνολικό ποσό της ενίσχυσης που χορηγείται για μια σύμβαση [ναυπήγησης και μετατροπής πλοίων] δεν υπερβαίνει, σε ισοδύναμο επιδότησης, ένα κοινό ανώτατο όριο, το οποίο εκφράζεται ως ποσοστό της συμβατικής αξίας πριν από την ενίσχυση». Επιπλέον, δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, της εν λόγω οδηγίας, τα κράτη μέλη γνωστοποιούν εκ των προτέρων στην Επιτροπή και δεν θέτουν σε ισχύ, χωρίς την έγκρισή της, οποιοδήποτε καθεστώς ενισχύσεων νέο ή ήδη υφιστάμενο που καλύπτεται από την οδηγία 90/684.

3 Με έγγραφα της 24ης Μαΐου και της 4ης Ιουνίου 1991, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας κοινοποίησε στην Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας 90/684, τα καθεστώτα ενισχύσεων που αφορούσαν τα ναυπηγεία που βρίσκονταν στο γερμανικό έδαφος, ειδικότερα δε αυτά που βρίσκονταν στο έδαφος της πρώην Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

4 Με απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 1991, που απηύθυνε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας (στο εξής: απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 1991), η Επιτροπή αποφάσισε να μην εγείρει αντιρρήσεις σχετικά με τα κοινοποιηθέντα καθεστώτα ενισχύσεων. Με την εν λόγω απόφαση, η Επιτροπή θεώρησε, μεταξύ άλλων, όσον αφορά τις «ενισχύσεις στην παραγωγή συνδεδεμένες με τη σύμβαση» που διαλαμβάνονται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 90/684, ότι, «σύμφωνα με το πρόγραμμα των ενισχύσεων που αποσκοπούν στην καταπολέμηση του ανταγωνισμού, [όλα] τα γερμανικά ναυπηγεία [μπορούσαν] να τύχουν επιδοτήσεων που αντιστοιχούν στο 9,5 % της συμβατικής αξίας (8,7 % της συμβατικής αξίας πριν από την ενίσχυση), όταν τα ναυπηγεία αυτά τελούν σε ανταγωνισμό με άλλα ναυπηγεία χωρών στις οποίες έχουν χορηγηθεί υψηλότερες επιδοτήσεις». Η απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 1991 αντικατέστησε την απόφαση που η Επιτροπή είχε εκδώσει με έγγραφο της 2ας Δεκεμβρίου 1987 και η οποία επέτρεψε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας να χορηγήσει στα γερμανικά ναυπηγεία ενίσχυση για την καταπολέμηση του ανταγωνισμού (Wettbewerbshilfe, στο εξής: ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα).

5 Στις 20 Ιουλίου 1992, το Συμβούλιο εξέδωσε την οδηγία 92/68/ΕΟΚ, για την τροποποίηση της οδηγίας 90/684 (ΕΕ L 219, σ. 54). Η οδηγία 92/68 αποσκοπούσε στο να παράσχει τη δυνατότητα στα ναυπηγεία και μόνον που βρίσκονται στο έδαφος της πρώην Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Γερμανίας να τύχουν υψηλότερου ανώτατου ποσοστού ενισχύσεως από αυτό που προέβλεπε η οδηγία 90/684 και στο να διευκολύνει την αναδιάρθρωσή τους με ταυτόχρονη μείωση του πλεονάζοντος παραγωγικού δυναμικού στην παγκόσμια αγορά των ναυπηγικών εργασιών.

6 Η οδηγία 92/68 προσέθεσε στην οδηγία 90/684 το άρθρο 10α, παράγραφοι 1 έως 3, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«1. Με εξαίρεση το άρθρο 4, παράγραφοι 6 και 7, το κεφάλαιο ΙΙ δεν εφαρμόζεται στις δραστηριότητες κατασκευής και μετατροπής πλοίων των ναυπηγείων που λειτουργούσαν στο έδαφος της πρώην Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Γερμανίας την 1η Ιουλίου 1990.

2. Μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1993, η χορήγηση λειτουργικής ενίσχυσης για δραστηριότητες κατασκευής και μετατροπής πλοίων των ναυπηγείων που αναφέρονται στην παράγραφο 1 θεωρείται ότι συμβιβάζεται με την κοινή αγορά εφόσον:

α) οι ενισχύσεις για τη διευκόλυνση της λειτουργίας των ναυπηγείων αυτών κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου δεν υπερβαίνουν, για κανένα από τα εν λόγω ναυπηγεία, ένα ανώτατο ποσοστό 36 % του ετήσιου κύκλου εργασιών αναφοράς, υπολογιζομένου σε τριετή βάση και αφορώντος τις εργασίες κατασκευής και μετατροπής πλοίων μετά την αναδιάρθρωση οι εν λόγω ενισχύσεις πρέπει να καταβληθούν μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1993·

β) δεν χορηγείται καμιά άλλη ενίσχυση στην παραγωγή για συμβάσεις που υπογράφονται μεταξύ 1ης Ιουλίου 1990 και 31 Δεκεμβρίου 1993·

γ) [η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας] δέχεται να προβεί, σύμφωνα με χρονοδιάγραμμα που εγκρίνεται από την Επιτροπή, και πάντως πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 1995, σε πραγματική και μη αναστρέψιμη μείωση του παραγωγικού δυναμικού ίση προς το 40 % του παραγωγικού δυναμικού που υπήρχε κατά την 1η Ιουλίου 1990, ύψους 545 000 cgt (compensated gross tonnage)·

δ) [η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας] αποδεικνύει στην Επιτροπή, μέσω ετήσιων εκθέσεων που συντάσσει ανεξάρτητος ορκωτός λογιστής, ότι η χορήγηση ενισχύσεων προορίζεται αποκλειστικά για τη στήριξη των δραστηριοτήτων των ναυπηγείων στην πρώην Λαοκρατική Δημοκρατία της Γερμανίας· η πρώτη σχετική έκθεση πρέπει να υποβληθεί στην Επιτροπή το αργότερο στο τέλος του Φεβρουαρίου 1993.

3. Η Επιτροπή εξασφαλίζει ότι οι ενισχύσεις που αναφέρονται στο παρόν άρθρο δεν παραβλάπτουν τις συναλλαγές σε βαθμό αντίθετο προς το κοινό συμφέρον.»

7 Με σύμβαση της 7ης Οκτωβρίου 1992 (στο εξής: σύμβαση αγοράς) που συνήφθη κατόπιν διαδικασίας προσκλήσεως για την υποβολή προσφορών την οποίαν ακολούθησαν αποκλειστικές διαπραγματεύσεις, ο Treuhandanstalt (στο εξής: THA), ήτοι ο οργανισμός δημοσίου δικαίου στον οποίο είχε ανατεθεί η αναδιάρθρωση και η ιδιωτικοποίηση των ναυπηγείων στην πρώην Λαοκρατική Δημοκρατία της Γερμανίας,

μεταβίβασε το ανατολικογερμανικό ναυπηγείο Neue Warnow Werft, τον προκάτοχο της Kvaerner Warnow Werft (στο εξής: KWW), στον νορβηγικό όμιλο Kvaerner. Η KWW κατέστη η Aker Warnow Werft.

8 Στις 30 Οκτωβρίου 1992, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας κοινοποίησε στην Επιτροπή τη σύμβαση αγοράς, καθώς και, μεταξύ άλλων, ένα σχέδιο για τη μελλοντική καταβολή κρατικών ενισχύσεων προκειμένου να παρασχεθεί η δυνατότητα στην KWW να αναδιαρθρώσει το ναυπηγείο. Από τα άρθρα 7 και 12 της συμβάσεως αγοράς προκύπτει κατ' ουσίαν ότι οι κρατικές ενισχύσεις, που προβλεπόταν να καταβληθούν στην KWW για την αναδιάρθρωση του ναυπηγείου Warnow Werft, θα καταβάλλονταν σε δόσεις και ότι η καταβολή τους εξαρτιόταν από προηγούμενη άδεια της Επιτροπής.

9 Με απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 1993 που απηύθυνε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, η Επιτροπή αποφάσισε, βάσει ιδίως του άρθρου 4 της οδηγίας 90/684, να μην εγείρει αντιρρήσεις όσον αφορά τις τροποποιήσεις στο καθεστώς των ενισχύσεων για την ανταγωνιστικότητα που η Επιτροπή είχε εγκρίνει με την απόφασή της της 13ης Σεπτεμβρίου 1991.

10 Με την απόφασή της της 10ης Φεβρουαρίου 1993, η Επιτροπή υπενθυμίζει τα ανώτατα όρια των επιδοτήσεων που είχε εγκρίνει με την απόφασή της της 13ης Σεπτεμβρίου 1991.

11 Με αποφάσεις της 3ης Μαρτίου 1993 (στο εξής: πρώτη εγκριτική απόφαση), της 17ης Ιανουαρίου 1994 (στο εξής: δεύτερη εγκριτική απόφαση), της 20ής Φεβρουαρίου 1995, της 18ης Οκτωβρίου 1995 και της 11ης Δεκεμβρίου 1995, που απηύθυνε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, η Επιτροπή επέτρεψε, σύμφωνα με την οδηγία 90/684 όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 92/68, τη χορήγηση με δόσεις ενισχύσεων στην KWW, αφενός, λειτουργικών και, αφετέρου, αναδιαρθρώσεως για το ναυπηγείο Warnow Werft.

12 Μόνον η πρώτη και η δεύτερη εγκριτική απόφαση είναι σημαντικές όσον αφορά τις λειτουργικές ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στην KWW.

13 Η πρώτη εγκριτική απόφαση προέβλεπε, μεταξύ άλλων, όσον αφορά τις ενισχύσεις λειτουργίας που χορηγήθηκαν στην KWW, τα εξής:

«Στις 20 Ιουλίου 1992, το Συμβούλιο εξέδωσε την οδηγία [92/68] για την τροποποίηση της οδηγίας [90/984] σχετικά με τις ενισχύσεις στις ναυπηγικές εργασίες. Η νέα οδηγία [92/68] προβλέπει μιαν εξαίρεση στο καθεστώς των λειτουργικών ενισχύσεων υπέρ των ναυπηγείων της πρώην [Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Γερμανίας], προκειμένου να πραγματοποιηθεί μια επείγουσα πλέον αναδιάρθρωση, για να καταστούν τα ναυπηγεία αυτά ανταγωνιστικά.

Όσον αφορά την ιδιωτικοποίηση του [ναυπηγείου Warnow Werft], η Επιτροπή έλαβε από τη Γερμανική Κυβέρνηση την τελική μορφή [της συμβάσεως αγοράς], μαζί με εξηγήσεις. Σε μια συνομιλία της 2ας Φεβρουαρίου 1993, οι γερμανικές αρχές παρέσχον πρόσθετες διευκρινίσεις. Η Επιτροπή μπόρεσε έτσι να συλλέξει τα αναγκαία στοιχεία για να αποφασίσει αν πληρούνταν οι προϋποθέσεις χορηγήσεως του ειδικού καθεστώτος της οδηγίας [92/68] στην περίπτωση [του ναυπηγείου Warnow Werft …]

Όταν η Επιτροπή ενέκρινε την παρέκκλιση αυτή, διαβεβαίωσε το Συμβούλιο ότι θα χρησιμοποιούσε τις ελεγκτικές και εποπτικές εξουσίες της προκειμένου τα ναυπηγεία [που βρίσκονται στο έδαφος της πρώην Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Γερμανίας] να λάβουν μόνον τις ενισχύσεις που είναι αυστηρά αναγκαίες για την αναδιάρθρωσή τους.

[…]

[Η] Επιτροπή αποφάσισε να μην αντιταχθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας [90/684] σχετικά με τις ναυπηγικές εργασίες και της οδηγίας [92/68], στην καταβολή της πρώτης δόσης της ενισχύσεως [για το ναυπηγείο Warnow Werft] στη Γερμανία. Η δόση αυτή αναλύεται ως εξής:

— 45 500 000 [γερμανικά μάρκα] λειτουργική ενίσχυση, 11 700 000 [γερμανικά μάρκα] ως αντιστάθμιση μέρους των ζημιών που προκύπτουν από [συμβάσεις ναυπηγικών εργασιών] μεταγενέστερες της 1ης Ιουλίου 1990, που βρίσκονται τώρα στο στάδιο της εκτελέσεως, και 6 100 000 [γερμανικά μάρκα] ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα, καθώς και μια καταβολή 27 750 000 [γερμανικών μάρκων] ως ίδια κεφάλαια.

[…]»

14 Η δεύτερη εγκριτική απόφαση προέβλεπε, μεταξύ άλλων, όσον αφορά τις λειτουργικές ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στην KWW, τα εξής:

«Λαμβανομένων υπόψη των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει η Γερμανική Κυβέρνηση [όσον αφορά την παραγωγική ικανότητα του ναυπηγείου Warnow Werft], η Επιτροπή […] αποφάσισε, σύμφωνα με την οδηγία [90/684], σχετικά με τις ενισχύσεις στις ναυπηγικές εργασίες, και την οδηγία [92/68] για την τροποποίηση της οδηγίας [90/684], να μην αντιταχθεί σε μια δεύτερη δόση ενισχύσεων για [το ναυπηγείο Warnow Werft] στη Γερμανία. Η δόση αυτή αναλύεται ως εξής:

— 617 100 000 [γερμανικά μάρκα] λειτουργική ενίσχυση, από τα οποία 113 500 000 [γερμανικά μάρκα] θα καταβληθούν τοις μετρητοίς. Στο τελευταίο αυτό ποσό περιλαμβάνονται 66 900 000 [γερμανικά μάρκα] ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα και 46 600 000 [γερμανικά μάρκα] για την κάλυψη μέρους των ζημιών που προκύπτουν από [συμβάσεις ναυπηγικών εργασιών] που υπογράφηκαν μετά την 1η Ιουλίου 1990. Αυτή η λειτουργική ενίσχυση είναι η υψηλότερη από αυτές που μπορούν να καταβληθούν στο ναυπηγείο [Warnow Werft] για συμβάσεις συναφθείσες μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1993.

[…]»

15 Στις 8 Ιουλίου 1999, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 1999/675/ΕΚ, σχετικά με την κρατική ενίσχυση που χορηγήθηκε από τη Γερμανία υπέρ της KWW (ΕΕ L 274, σ. 23). Η εν λόγω απόφαση τροποποιήθηκε με την απόφαση 2000/416/ΕΚ της Επιτροπής, της 29ης Μαρτίου 2000 (ΕΕ L 156, σ. 39), με την οποία η Επιτροπή κατέληξε κατ' ουσίαν ότι, στον βαθμό που η KWW είχε υπερβεί το όριο παραγωγικής ικανότητας που είχε επιτραπεί για το 1998, οι ενισχύσεις ύψους 82 200 000 γερμανικών μάρκων (DEM) που της είχαν χορηγηθεί ήσαν ασύμβατες προς την κοινή αγορά.

16 Στις 15 Φεβρουαρίου 2000, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 2000/336/ΕΚ, σχετικά με κρατική ενίσχυση χορηγηθείσα από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στην KWW (ΕΕ L 120, σ. 12), με την οποία κατέληξε κατ' ουσίαν ότι, στον βαθμό που η KWW είχε υπερβεί το όριο παραγωγικής ικανότητας που είχε επιτραπεί επίσης για το 1997, οι ενισχύσεις ύψους 12 600 000 DEM που της είχαν χορηγηθεί ήσαν ασύμβατες προς την κοινή αγορά.

17 Στις 28 Φεβρουαρίου 2002, με την απόφασή του Τ-227/99 και Τ-134/00, Kvaerner Warnow Werft κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. II-1205), το Πρωτοδικείο ακύρωσε τις δύο αποφάσεις της Επιτροπής, που παρατέθηκαν στις σκέψεις 15 και 16 ανωτέρω, με το σκεπτικό, κατ' ουσίαν, ότι η Επιτροπή είχε κακώς εξομοιώσει την έννοια του ορίου κατασκευαστικής ικανότητας προς το όριο πραγματικής παραγωγής. Στις 29 Απριλίου 2004, το Δικαστήριο απέρριψε, με την απόφασή του C-181/02 P, Επιτροπή κατά Kvaerner Warnow Werft (Συλλογή 2004, σ. I-5703), την αναίρεση που άσκησε η Επιτροπή κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου.

18 Στις 20 Οκτωβρίου 2004, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 2005/374/ΕΚ σχετικά με την ενίσχυση που εδόθη από τη Γερμανία στην KWW (ΕΕ 2005, L 120, σ. 21, στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση).

19 Στις αιτιολογικές σκέψεις 1 και 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρει ότι ζήτησε στοιχεία από τις γερμανικές αρχές σχετικά με την προέλευση των χορηγηθέντων κεφαλαίων, τα οποία, σύμφωνα με μια πληροφορία που δημοσιεύθηκε στον Τύπο της Γερμανίας στις 12 Ιουνίου 1999, παρέσχον τη δυνατότητα στην KWW να χορηγήσει δάνειο ύψους περίπου 205 000 000 ευρώ στην Kvaerner. Συναφώς, η Επιτροπή διευκρινίζει ότι τα αιτήματά της αποσκοπούσαν στην εξακρίβωση του ότι τα

εν λόγω κεφάλαια «δεν προήλθαν από το υπερβάλλον της ενίσχυσης αναδιάρθρωσης που είχε χορηγηθεί στην [KWW] ή από οποιαδήποτε άλλα στοιχεία ενίσχυσης».

20 Κατά το πέρας της εξετάσεώς της, αφενός, η Επιτροπή διαπιστώνει, στην αιτιολογική σκέψη 127 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι «η μεταφορά μετρητών [μεταξύ KWW και Kvaerner] δεν φαίνεται να απορρέει από το υπερβάλλον ενίσχυσης που χορηγήθηκε κατά τη διάρκεια της αναδιάρθρωσης που έληξε το 1995».

21 Αφετέρου, η Επιτροπή τονίζει στις αιτιολογικές σκέψεις 120 και 121 της προσβαλλομένης αποφάσεως ότι, σύμφωνα με στοιχεία που της παρέσχε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, η KWW έλαβε υπερβάλλον κρατικής ενισχύσεως ύψους 25 999 000 DEM, που αντιστοιχεί στη διαφορά μεταξύ του συνολικού ποσού των ενισχύσεων που έλαβε η KWW «κατά τη διάρκεια της αναδιάρθρωσης», ήτοι 430 100 000 DEM, και των πραγματικών ζημιών που κατέγραψε η KWW και οι οποίες συνδέονται με τις συμβάσεις ναυπήγησης και μετατροπής πλοίων (στο εξής: ζημίες συνδεόμενες με τις συμβάσεις), ήτοι 404 101 000 DEM.

22 Η Επιτροπή καταλήγει ως εξής με την προσβαλλόμενη απόφαση:

«*Άρθρο 1*

Η κρατική ενίσχυση που χορηγήθηκε από τη[ν] [Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας] προς την [KWW], ύψους 13 293 077 ευρώ (25 999 000 DEM), δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά.

Άρθρο 2

1. Η [Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας] λαμβάνει όλα τα μέτρα που είναι αναγκαία για την ανάκτηση από τον δικαιούχο της ενίσχυσης στην οποία αναφέρεται το άρθρο 1, και η οποία χορηγήθηκε παράνομα στην [KWW].

[…]»

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

23 Με έγγραφο που κατατέθηκε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 16 Φεβρουαρίου 2005, οι προσφεύγουσες, Aker Warnow Werft GmbH και Kvaerner ASA, άσκησαν την υπό κρίση προσφυγή.

24 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (πρώτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία και, με επιστολές της 6ης Δεκεμβρίου 2007 και της 7ης Ιανουαρίου 2008, κάλεσε τους διαδίκους, ως μέτρο οργανώσεως της διαδικασίας του άρθρου 64 του Κανονισμού του Διαδικασίας, να απαντήσουν σε γραπτές ερωτήσεις και να προσκομίσουν ορισμένα έγγραφα. Οι διάδικοι ανταποκρίθηκαν εμπροθέσμως στα αιτήματα αυτά.

25 Με έγγραφα που κατατέθηκαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 11 Φεβρουαρίου 2008, οι προσφεύγουσες ζήτησαν, σε απάντηση στα μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας που έλαβε το Πρωτοδικείο, να αφαιρεθούν ορισμένα έγγραφα από τη δικογραφία, με το αιτιολογικό ότι τα έγγραφα αυτά δεν ασκούσαν επιρροή στην έκβαση της διαφοράς (στο εξής: αμφισβητούμενα έγγραφα). Με έγγραφο που κατατέθηκε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 19 Φεβρουαρίου 2008, η Επιτροπή ισχυρίστηκε ότι τα αμφισβητούμενα έγγραφα ήσαν σημαντικά για να ανταποκριθεί στα μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας που της είχε απευθύνει το Πρωτοδικείο.

26 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 11ης Μαρτίου 2008, οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις προφορικές ερωτήσεις που έθεσε το Πρωτοδικείο. Επιπλέον, το Πρωτοδικείο απέρριψε το αίτημα των προσφευγουσών να αφαιρεθούν τα αμφισβητούμενα έγγραφα από τη δικογραφία, στον βαθμό που είχαν προσκομισθεί από την Επιτροπή σε απάντηση στις ερωτήσεις που της είχε θέσει. Τέλος, το Πρωτοδικείο ζήτησε από την Επιτροπή να του προσκομίσει ορισμένα έγγραφα εντός προθεσμίας δεκαπέντε ημερών. Η Επιτροπή ανταποκρίθηκε στο αίτημα αυτό στις 18 Μαρτίου 2008. Με επιστολή της 8ης Απριλίου 2008, οι προσφεύγουσες κατέθεσαν παρατηρήσεις επί των εγγράφων αυτών.

27 Η προφορική διαδικασία περατώθηκε στις 25 Απριλίου 2008.

28 Οι προσφεύγουσες ζητούν από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει την προσβαλλομένη απόφαση·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

29 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη·

— να καταδικάσει τις προσφεύγουσες στα δικαστικά έξοδα.

Επί της ουσίας

30 Οι προσφεύγουσες προβάλλουν τέσσερις λόγους προς στήριξη της προσφυγής τους. Ο πρώτος λόγος αντλείται από πλάνη περί το δίκαιο και πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, καθόσον η Επιτροπή κακώς έθεσε εν αμφιβόλω με την προσβαλλόμενη απόφαση υφιστάμενες ενισχύσεις των οποίων δεν μπορούσε να διατάξει την ανάκτηση. Ο δεύτερος λόγος αντλείται από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, συνδεόμενη με το γεγονός ότι η KWW δεν έλαβε καμία υπερβάλλουσα ενίσχυση, στον βαθμό που το συνολικό ποσό της ενισχύσεως που χορηγήθηκε για να καλυφθούν οι συνδεόμενες με τις συμβάσεις ζημίες είναι στην πραγματικότητα μικρότερο από το ποσό των πραγματικών ζημιών που καταγράφηκαν συναφώς. Ο τρίτος λόγος αντλείται από την παραβίαση των αρχών της ασφαλείας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης που προκύπτει από την προθεσμία κινήσεως της διαδικασίας και από τη συμπεριφορά της Επιτροπής πριν από την κίνηση αυτή. Ο τέταρτος λόγος που προβάλλεται επικουρικώς αντλείται από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως κατά τον καθορισμό του ποσού της επιστρεπτέας ενισχύσεως.

31 Πρέπει εκ προοιμίου να τονισθεί ότι, στο πλαίσιο του δευτέρου λόγου, οι προσφεύγουσες προσάπτουν, κατ' ουσίαν, στην Επιτροπή ότι κατέληξε στο ότι η KWW έλαβε συνολικό ποσό ενισχύσεως 430 100 000 DEM, που αντιστοιχεί σε ενίσχυση για την κάλυψη των συνδεομένων με τις συμβάσεις ζημιών 450 000 000 DEM και σε ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα 62 500 000 DEM, αφαιρουμένου ενός ποσού 82 400 000 DEM λειτουργικής ενισχύσεως που εγκρίθηκε από την Επιτροπή αλλά δεν καταβλήθηκε στην Kvaerner, για την κάλυψη των πραγματικών ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις, ύψους 404 101 000 DEM. Ο δεύτερος λόγος μπορεί να διαιρεθεί σε δύο σκέλη.

32 Με το πρώτο σκέλος, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι η KWW έλαβε, μόνο για τις συνδεόμενες με τις συμβάσεις ζημίες, ενίσχυση καταβληθείσα τοις μετρητοίς συνολικού ύψους 58 300 000 DEM, όπως τούτο προκύπτει από την πρώτη και τη δεύτερη εγκριτική απόφαση, και όχι 450 000 000 DEM, όπως θεώρησε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση.

33 Με το δεύτερο σκέλος, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται, κατ' ουσίαν, ότι το ποσόν των 62 500 000 DEM που έλαβε η KWW ως αντιστάθμισμα της μη ληφθείσας ενισχύσεως

για την ανταγωνιστικότητα δεν έπρεπε να περιληφθεί στον υπολογισμό του συνολικού ποσού της ενισχύσεως που χορηγήθηκε για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις.

34 Δεδομένου ότι με τα δύο αυτά σκέλη σκοπείται να αποδειχθεί ότι το συνολικό ποσό που έλαβε η KWW για την κάλυψη των ζημιών της που συνδέονται με τις συμβάσεις δεν υπερβαίνει το συνολικό ποσό των πραγματικών ζημιών που κατέγραψε συναφώς, το Πρωτοδικείο θεωρεί σκόπιμο να αρχίσει την εξέτασή του από το δεύτερο σκέλος του δευτέρου λόγου.

Επί του δευτέρου σκέλους του δευτέρου λόγου, που αντλείται από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως κατά τον καθορισμό της εισπραχθείσας ενισχύσεως που μπορούσε να ληφθεί υπόψη

Επιχειρήματα των διαδίκων

35 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται, κατ' ουσίαν, ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως περιλαμβάνοντας το ποσό των 62 500 000 DEM, που χορηγήθηκε ως αντιστάθμισμα της μη ληφθείσας ενισχύσεως για την ανταγωνιστικότητα, στο συνολικό ποσό ενισχύσεως που έλαβε η KWW για την κάλυψη και μόνον των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις. Υπό τις συνθήκες αυτές, το συνολικό ποσό ενισχύσεως που έλαβε για την κάλυψη των λειτουργικών ζημιών της που συνδέονται με τις συμβάσεις είναι μικρότερο από το ποσό των πραγματικών ζημιών που κατέγραψε συναφώς και, συνεπώς, η KWW δεν έλαβε κανένα υπερβάλλον ενισχύσεως.

36 Καταρχάς, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, ακόμη και αν η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα συνιστά λειτουργική ενίσχυση, δεν είχε ωστόσο ως αντικείμενο την αντιστάθμιση αποκλειστικά των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις, όπως τούτο προκύπτει από την πρώτη και τη δεύτερη εγκριτική απόφαση, καθώς και από τα έγγραφα που κοινοποίησε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στην Επιτροπή. Κατά τις προσφεύγουσες, η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα αποσκοπούσε συγκεκριμένα στο να παράσχει τη δυνατότητα σε όλα τα ναυπηγεία στο έδαφος της Κοινότητας να παραμείνουν ανταγωνιστικά έναντι των ασιατικών ναυπηγείων που τυγχάνουν επιδοτήσεων που μπορούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό στην παγκόσμια αγορά των ναυπηγικών εργασιών. Το γεγονός ότι το ύψος της

ενισχύσεως για την ανταγωνιστικότητα καθορίστηκε με βάση το ποσόν των συμβάσεων ναυπηγικών εργασιών δεν σημαίνει ωστόσο ότι η χορήγηση της εν λόγω ενισχύσεως εξαρτιόταν από τις ζημίες που μπορούσαν να προκαλέσουν οι εν λόγω συμβάσεις. Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται κατά συνέπεια ότι η KWW μπορούσε ελεύθερα να χρησιμοποιήσει την ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα για άλλες λειτουργικές επιβαρύνσεις και όχι για τις ζημίες που προκάλεσαν οι συμβάσεις.

37 Επιπλέον, οι προσφεύγουσες παρατηρούν, απαντώντας στις γραπτές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου, ότι η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα επετράπη σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας 90/684 και τις κατευθυντήριες γραμμές για τη χορήγηση ενισχύσεων για την ανταγωνιστικότητα στα ναυπηγεία που είναι εγκατεστημένα στη Γερμανία, στο έδαφος που διαλαμβάνεται στο άρθρο 3 της συμφωνίας περί ενοποιήσεως (Richtlinen für die Gewährung von Wettbeverbshilfen an Werften in der Bundesrepublik Deutschland auf dem in Artikel 3 des Einigungsvertrages genannten Gebiet, στο εξής: γερμανικές κατευθυντήριες γραμμές) της 22ας Ιουλίου 1991 (*Bundesanzeiger* 1991, σ. 5153). Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή και εγκρίθηκαν από αυτή. Από τις κατευθυντήριες αυτές γραμμές όμως προκύπτει ότι, ναι μεν η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα χορηγήθηκε με βάση τη σύναψη ή όχι συμβάσεων ναυπηγικών εργασιών, πλην όμως η ενίσχυση αυτή μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να καλυφθούν λειτουργικά βάρη άλλα από τις ζημίες που προκάλεσαν οι εν λόγω συμβάσεις.

38 Τέλος, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα συνιστά κατ' αποκοπή ποσό, το οποίο δεν μπορεί να ανακτηθεί. Αφενός, παρατηρούν ότι οι γερμανικές κατευθυντήριες γραμμές προέβλεπαν ρητώς ότι η χορηγηθείσα ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα δεν μπορούσε να επιστραφεί. Αφετέρου, ισχυρίζονται ότι η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα που χορηγήθηκε στην KWW δεν χρησιμοποιήθηκε για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις, αλλά καταχωρίστηκε, από λογιστικής απόψεως, στα αποθεματικά της KWW που είχαν μειωθεί λόγω άλλων λειτουργικών δαπανών.

39 Η Επιτροπή αντιτείνει ότι δεν πλανήθηκε περιλαμβάνοντας το ποσό που εισπράχθηκε ως ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα στο συνολικό ποσό των ενισχύσεων που έλαβε η KWW για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις, στον βαθμό που, όπως διαπίστωσε στις αιτιολογικές σκέψεις 94 έως 96 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα, αφενός, είχε επιτραπεί για την κάλυψη «ζημιών κατά την αναδιάρθρωση» και, αφετέρου, αποτελούσε μια «μορφή

εσόδου» που παρέσχε τη δυνατότητα στην KWW να μειώσει τις συνδεόμενες με τις συμβάσεις ζημίες της και, κατά συνέπεια, την ανάγκη της για λειτουργική ενίσχυση.

40 Επιπλέον, η Επιτροπή ισχυρίζεται, απαντώντας στις γραπτές και προφορικές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου, ότι η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα χορηγήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας 90/684 και ότι αποσκοπούσε στο να παράσχει τη δυνατότητα στο σύνολο των ναυπηγείων που βρίσκονται στο έδαφος της Κοινότητας να καταπολεμήσουν τον αθέμιτο ανταγωνισμό ορισμένων ασιατικών χωρών που επιδοτούσαν τα ναυπηγεία που βρίσκονταν στο έδαφός τους. Αφετέρου, η Επιτροπή διευκρινίζει συναφώς ότι, ναι μεν η KWW δεν ήταν αναγκαίο να καταγράψει ζημίες συνδεόμενες με τις συμβάσεις για να μπορέσει να τύχει της ενισχύσεως για την ανταγωνιστικότητα, πλην όμως η ενίσχυση αυτή είχε υπολογισθεί με βάση την τιμή πωλήσεως που είχε καθοριστεί σε κάθε συναφθείσα σύμβαση ναυπηγικών εργασιών. Επομένως, κατά την Επιτροπή, η χορήγηση της εν λόγω ενισχύσεως είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις. Αφετέρου, η Επιτροπή θεωρεί ότι η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα έπρεπε να ληφθεί υπόψη στο συνολικό ποσό των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν αποκλειστικά για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις, εφόσον από μια επιστολή που της απέστειλε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στις 27 Νοεμβρίου 1992 προκύπτει ότι η KWW είχε δεχθεί να λάβει ποσό 450 000 000 DEM, ως ενίσχυση για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις, και όχι 569 600 000 DEM όπως τούτο είχε αρχικώς συζητηθεί μεταξύ του THA και της Kvaerner κατά τις αποκλειστικές διαπραγματεύσεις τους, λόγω και μόνον του ότι θα της καταβαλλόταν επίσης η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα για να καλύψει τις συνδεόμενες με τις συμβάσεις ζημίες.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

41 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται κατ' ουσίαν ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως περιλαμβάνοντας, στο συνολικό ποσό των ενισχύσεων που ελήφθησαν για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις, το ποσό των 62 500 000 DEM που χορηγήθηκε ως αντιστάθμιση της μη ληφθείσας ενισχύσεως για την ανταγωνιστικότητα.

42 Κατά τη νομολογία, προς απόδειξη του ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη κατά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, ικανή να δικαιολογήσει την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως, τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομί-

ζουν οι προσφεύγουσες πρέπει να είναι επαρκή προς αναίρεση του βασίμου των εκτιμήσεων των πραγματικών περιστατικών στις οποίες στηρίζεται η απόφαση (απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 1996, Τ-380/94, AIUFFASS και AKT κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-2169, σκέψη 59).

43 Εν προκειμένω, επιβάλλεται καταρχάς η διαπίστωση ότι η Επιτροπή διατύπωσε στην προσβαλλόμενη απόφαση μια συλλογιστική σε τρία στάδια, προκειμένου να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η KWW έλαβε ενίσχυση ποσού 25 999 000 DEM, το οποίο χαρακτηρίστηκε υπερβάλλον με δεδομένο το ποσό των πραγματικών ζημιών της που συνδέονται με τις συμβάσεις.

44 Πρώτον, αφού υπενθύμισε, στις αιτιολογικές σκέψεις 13 έως 19 της προσβαλλομένης αποφάσεως, τα διάφορα στοιχεία των ενισχύσεων που επετράπησαν βάσει ιδίως της πρώτης και της δεύτερης εγκριτικής αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρει, στην αιτιολογική σκέψη 118 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι στηρίχθηκε στην έκθεση του ορκωτού λογιστή της KWW, όσον αφορά τη χρησιμοποίηση της ενισχύσεως μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1995, την οποία κοινοποίησε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στην Επιτροπή στις 9 Ιουλίου 1996 (στο εξής: έκθεση της 9ης Ιουλίου 1996), για να διαπιστώσει ότι η KWW έλαβε τις ακόλουθες ενισχύσεις:

— 450 000 000 DEM για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις·

— 62 500 000 DEM ως αντιστάθμιση για τη μη ληφθείσα ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα.

45 Όσον αφορά το ποσό των 62 500 000 DEM που ελήφθη ως αντιστάθμιση για τη μη ληφθείσα ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα, από την αιτιολογική σκέψη 116 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή θεώρησε ότι με την πρώτη και τη δεύτερη εγκριτική απόφαση είχε εγκριθεί μια ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα συνολικού ύψους 73 000 000 DEM, αλλ' ότι ένα μέρος του εν λόγω ποσού, ήτοι 10 500 000 DEM, δεν είχε τελικώς χορηγηθεί στην KWW, καθόσον της είχε καταβληθεί μόνον ένα ποσό 62 500 000 DEM.

46 Περαιτέρω, η Επιτροπή παρατηρεί, στις αιτιολογικές σκέψεις 91 κα 117 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η KWW δεν χρειάστηκε να εκτελέσει ορισμένες συμβάσεις για ορισμένα είδη σκαφών (Kassettenschiffe) και συνεπώς δεν έλαβε καμία σχετική ενίσχυση. Επομένως, η Επιτροπή αναφέρει ότι δεν έλαβε υπόψη, με την προσβαλλόμενη απόφαση, την ενίσχυση που είχε εγκρίνει ποσού αντιστοιχούντος στις εν λόγω συμβάσεις, ήτοι 34 600 000 DEM, που αποτελούσε τμήμα της συνολικής λειτουργικής ενισχύσεως ύψους 617 100 000 DEM που εγκρίθηκε με τη δεύτερη εγκριτική απόφαση.

47 Η Επιτροπή διαπιστώνει έτσι, στην αιτιολογική σκέψη 118 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι προσφεύγουσες έλαβαν συνολικό ποσό ενισχύσεως, «κατά τη διάρκεια της αναδιαρθρώσεως», 512 500 000 DEM, που αντιστοιχεί σε 450 000 000 DEM για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις και σε 62 500 000 DEM ως αντιστάθμιση για τη μη ληφθείσα ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα.

48 Δεύτερον, η Επιτροπή τονίζει, στην αιτιολογική σκέψη 119 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι το ποσό των πραγματικών ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις της KWW, όπως προκύπτει από τις εκθέσεις πραγματογνωμοσύνης που της προσκόμισε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στις 30 Ιουνίου 1999, ανερχόταν σε 404 101 000 DEM.

49 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή φρονεί, στην αιτιολογική σκέψη 120 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η KWW έλαβε ενίσχυση μεγαλύτερη κατά 108 399 000 DEM από το ποσό των πραγματικών ζημιών της που συνδέονται με τις συμβάσεις.

50 Τρίτον, η Επιτροπή τονίζει, στις αιτιολογικές σκέψεις 116 και 121 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η KWW δεν έλαβε «λειτουργική ενίσχυση [που αυτή η ίδια είχε εγκρίνει] για τις ανάγκες της αναδιάρθρωσης» ποσού 82 400 000 DEM το οποίο αντιστοιχούσε στην «απαλοιφή παλαιών οφειλών». Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή φρονεί ότι «ο συμψηφισμός του υπερβάλλοντος ενίσχυσης για κάλυψη ζημιών με τη μη ληφθείσα λειτουργική ενίσχυση κρίνεται ότι είναι σύμφωνος με τη δέσμευση που [αυτή] ανέλαβε στις εγκριτικές αποφάσεις της, να φροντίσει ώστε ο δικαιούχος να λάβει μόνον τις ενισχύσεις που ήταν αναγκαίες για την αναδιάρθρωσή του».

51 Η Επιτροπή συνάγει από την τελευταία αυτή διαπίστωση, στην αιτιολογική σκέψη 121 της προσβαλλομένης αποφάσεως, τη συνέπεια ότι το ποσό των 82 400 000 DEM πρέπει να αφαιρεθεί από το υπερβάλλον ενισχύσεως ύψους 108 399 000 DEM που έλαβε η KWW για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις.

52 Με βάση συνεπώς τις τρεις διαπιστώσεις ότι η KWW, πρώτον, έλαβε συνολικό ποσό ενισχύσεως «κατά τη διάρκεια της αναδιαρθρώσεως» 512 500 000 DEM, δεύτερον, κατέγραψε πραγματικές ζημίες συνδεόμενες με τις συμβάσεις συνολικού ύψους 404 101 000 DEM και, τρίτον, δεν έτυχε της καταβολής της ενισχύσεως των 82 400 000 DEM που είχε εγκριθεί, η Επιτροπή κατέληξε, στην αιτιολογική σκέψη 121 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η KWW έλαβε υπερβάλλον ενισχύσεως ύψους 25 999 000 DEM του οποίου πρέπει να διαταχθεί η ανάκτηση.

53 Επομένως, αφενός, πρέπει να τονισθεί ότι η Επιτροπή θεώρησε με την προσβαλλόμενη απόφαση ότι το ποσό των 62 500 000 DEM που η KWW έλαβε ως αντιστάθμιση για τη μη ληφθείσα ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα περιλαμβανόταν στις ενισχύσεις που αποσκοπούσαν στην και χρησιμοποιήθηκαν για την κάλυψη των πραγματικών ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις και ότι το εν λόγω ποσό μπορούσε να ανακτηθεί, τουλάχιστον εν μέρει.

54 Αφετέρου, αν υποτεθεί ότι η KWW έλαβε ενίσχυση 450 000 000 DEM μόνο για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις και ότι, όπως ισχυρίζονται οι προσφεύγουσες, το ποσό των 62 500 000 DEM της ενισχύσεως για την ανταγωνιστικότητα δεν έπρεπε να ληφθεί υπόψη με την προσβαλλόμενη απόφαση, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή κατέληξε εσφαλμένα στην ύπαρξη υπερβάλλοντος ενισχύσεως. Συγκεκριμένα, σε μια τέτοια περίπτωση, το ποσό της συνολικής ενισχύσεως που ελήφθη για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις ισούται, μετά την αφαίρεση της μη καταβληθείσας ενισχύσεως των 82 400 000 DEM, με 367 600 000 DEM, που είναι κατώτερο του συνολικού ποσού των 404 101 000 DEM που αντιστοιχεί στις πραγματικές ζημίες που κατέγραψε συναφώς η KWW.

55 Υπό το φως των διαπιστώσεων που εκτέθηκαν στις σκέψεις 53 και 54 ανωτέρω, πρέπει συνεπώς να εξετασθεί αν, εν προκειμένω, η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως λαμβάνοντας υπόψη το ποσό των 62 500 000 DEM που χορηγήθηκε στην

KWW ως αντιστάθμιση για τη μη ληφθείσα ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα, προκειμένου να καθορίσει το συνολικό ποσό που έλαβε η KWW για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις.

56 Πρώτον, δεν αμφισβητείται ότι η ενίσχυση που εγκρίθηκε για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις και η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα περιλαμβάνονται αμφότερες στην κατηγορία των λειτουργικών ενισχύσεων του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 90/684.

57 Ωστόσο, πρέπει να τονισθεί ότι, από την πρώτη και τη δεύτερη εγκριτική απόφαση, των οποίων τα σχετικά χωρία παρατέθηκαν στις σκέψεις 13 και 14 ανωτέρω, προκύπτει ότι η Επιτροπή έκανε σαφή διάκριση μεταξύ της ενισχύσεως που αποσκοπεί στην κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις και της ενισχύσεως για την ανταγωνιστικότητα. Συγκεκριμένα, αφενός, οι εν λόγω αποφάσεις προβλέπουν αντιστοίχως ένα ποσό «ενισχύσεως για την ανταγωνιστικότητα» 6 100 000 DEM και 66 900 000 DEM, ήτοι συνολικό ποσό 73 000 000 DEM, εκ του οποίου δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους ότι καταβλήθηκαν μόνον 62 500 000 DEM. Δεν διευκρινίζεται ότι η ενίσχυση αυτή έπρεπε να χρησιμοποιηθεί για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις. Αφετέρου, οι εν λόγω αποφάσεις προβλέπουν αντιστοίχως ένα ποσό ενισχύσεως 11 700 000 DEM και 46 600 000 DEM, για το οποίο προβλέπεται ειδικώς ότι έπρεπε να χρησιμοποιηθεί μόνο «για την κάλυψη μέρους των ζημιών που προκύπτουν από τις συμβάσεις ναυπηγικών εργασιών που συνήφθησαν μετά την 1η Ιουλίου 1990».

58 Επιπλέον, από τις διατάξεις της συμβάσεως αγοράς, στις οποίες στηρίχθηκε η Επιτροπή στην πρώτη και στη δεύτερη εγκριτική απόφαση που παρατέθηκαν στις σκέψεις 13 και 14 ανωτέρω, προκύπτει ότι η ενίσχυση που σχεδιαζόταν για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις διακρινόταν από την ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα. Αφενός, σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 6, της συμβάσεως αγοράς, ο ΤΗΑ έπρεπε να χορηγήσει ενίσχυση ύψους «450 000 000 DEM για τη χρηματοδότηση των ζημιών […] κατά την περίοδο της αναδιαρθρώσεως που οφείλονται σε ελλείψεις στην παραγωγικότητα [της KWW] και σε άλλες ζημίες που συνδέονται με την έλλειψη [εκείνη τη χρονική στιγμή] ανταγωνιστικότητας της [KWW]». Αφετέρου, σύμφωνα με το άρθρο 18, παράγραφος 1, της εν λόγω συμβάσεως, ο ΤΗΑ δεσμεύθηκε να καταβάλει ποσό 73 000 000 DEM στην KWW, στην περίπτωση που η τελευταία αυτή δεν θα ελάμβανε την ενίσχυση για τις ναυπηγικές εργασίες. Ομοίως, στο πρόγραμμα στο οποίο προβλεπόταν η καταβολή κρατικών ενισχύσεων, που είχε προσαρτηθεί στη σύμβαση αγοράς και κοινοποιηθεί στην Επιτροπή, τα ποσά των ενισχύσεων για την ανταγωνιστικότητα αναφέρονται χωριστά από τα ποσά των ενισχύσεων για την κάλυψη άλλων λειτουργικών ζημιών, συμπεριλαμβανομένων αυτών που συνδέονται με τις συμβάσεις.

59 Επομένως, ναι μεν η ενίσχυση για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις και η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα περιλαμβάνονται αμφότερες στην κατηγορία των λειτουργικών ενισχύσεων που διαλαμβάνονται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 90/684, πλην όμως η Επιτροπή, με την πρώτη και τη δεύτερη εγκριτική απόφαση, τούτο δε σύμφωνα με τα έγγραφα που της κοινοποίησε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, διέκρινε τις εν λόγω ενισχύσεις, που έπρεπε να χρησιμοποιηθούν κατά διαφορετικό τρόπο, ήτοι, αφενός, για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις της KWW και, αφετέρου, για την αντιστάθμιση της ελλιπούς ανταγωνιστικότητάς της.

60 Δεύτερον, η απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 1993, με την οποία η Επιτροπή, βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 90/684, αποφάσισε να μην εγείρει αντιρρήσεις όσον αφορά τις τροποποιήσεις που επέφεραν οι γερμανικές αρχές στο καθεστώς της ενισχύσεως για την ανταγωνιστικότητα υπέρ του συνόλου των γερμανικών ναυπηγείων, ουδόλως αναφέρει ότι η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις. Συγκεκριμένα, από την εν λόγω απόφαση προκύπτει ότι το καθεστώς της ενισχύσεως για την ανταγωνιστικότητα, το οποίο η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είχε κοινοποιήσει στην Επιτροπή πριν από την έκδοση της πρώτης και της δεύτερης εγκριτικής αποφάσεως, αποσκοπούσε στο να παράσχει στα γερμανικά ναυπηγεία τη δυνατότητα να παραμείνουν ανταγωνιστικά «όταν τελούν σε ανταγωνισμό με ναυπηγεία χωρών που χορηγούν υψηλότερες ενισχύσεις στις ναυπηγικές εργασίες», χωρίς ωστόσο η Επιτροπή να διευκρινίσει για ποιες ειδικές ζημίες έπρεπε να χρησιμοποιηθεί η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα.

61 Η Επιτροπή φρονεί εξάλλου και η ίδια ότι η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα δεν αποσκοπούσε οπωσδήποτε στην κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις.

62 Αφενός, η Επιτροπή αναγνωρίζει ρητώς, με την απάντησή της στις γραπτές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου σχετικά με το εφαρμοστέο στην ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα καθεστώς, ότι, «σύμφωνα με [το άρθρο 4 της οδηγίας 90/684] τα ναυπηγεία [που βρίσκονται στο γερμανικό έδαφος] μπορούσαν να λάβουν ενισχύσεις [για την ανταγωνιστικότητα], ανεξάρτητα από το αν η οικεία σύμβαση [ναυπηγικών εργασιών] καταλήγει ή όχι σε ζημίες», ότι, «με άλλα λόγια, δεν ήταν αναγκαίο η εταιρία να έχει ζημίες συνδεόμενες με σύμβαση [ναυπηγικών εργασιών] για να τύχει ενισχύσεως [για την ανταγωνιστικότητα]», ή ακόμη, σε απάντηση στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι «θα έπρεπε οποιοσδήποτε να μπορεί να λάβει την ενίσχυση αυτή, ανεξάρτητα από το αν έχει ή όχι ζημίες». Επομένως, η Επιτροπή δέχεται, τουλάχιστον σιωπηρώς, ότι δεν υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της χορηγήσεως της ενισχύσεως για την ανταγωνιστικότητα και του αν από τη σύναψη των

συμβάσεων είχαν προκύψει ή όχι ζημίες. Πρέπει, συνεπώς, να απορριφθεί συναφώς ως αλυσιτελές το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις, με το αιτιολογικό ότι το ποσό της εν λόγω ενισχύσεως είχε υπολογισθεί με βάση την αξία κάθε συναφθείσας συμβάσεως ναυπηγικών εργασιών.

63 Αφετέρου, από το άρθρο 3, παράγραφος 1, των γερμανικών κατευθυντήριων γραμμών προκύπτει ότι «η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα μπορεί να χορηγηθεί όταν έχουν ληφθεί οριστικές παραγγελίες για τη ναυπήγηση ή για τη μετατροπή [πλοίων] από τα γερμανικά ναυπηγεία μεταξύ της 1ης Ιουλίου 1990 και της 31ης Δεκεμβρίου 1993». Ωστόσο, οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές ουδόλως αναφέρουν ότι η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις και όχι για άλλες ζημίες συνδεόμενες με τη λειτουργία των ναυπηγείων. Επιπλέον, η έλλειψη μιας τέτοιας αναφοράς είναι σύμφωνη προς τον σκοπό της ενισχύσεως για την ανταγωνιστικότητα, η οποία, όπως προκύπτει από την απόφαση της Επιτροπής της 10ης Φεβρουαρίου 1993 (βλ. σκέψη 10 ανωτέρω), αποσκοπούσε στο να παράσχει σε όλα τα ευρωπαϊκά ναυπηγεία, και όχι μόνο στο ναυπηγείο Warnow Werft, τη δυνατότητα να καταπολεμήσουν τον ανταγωνισμό που ασκούσαν στην παγκόσμια αγορά ορισμένες ασιατικές χώρες, τούτο δε ανεξάρτητα από το αν τα εν λόγω ναυπηγεία κατέγραψαν ή όχι ζημίες συνδεόμενες με τη σύναψη συμβάσεων ναυπηγικών εργασιών.

64 Επομένως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, σύμφωνα με την πρώτη και τη δεύτερη εγκριτική απόφαση, την απόφαση της Επιτροπής της 10ης Φεβρουαρίου 1993, τις γερμανικές κατευθυντήριες γραμμές και τον σκοπό της ενισχύσεως για την ανταγωνιστικότητα, η KWW δεν ήταν υποχρεωμένη να χρησιμοποιήσει την εν λόγω ενίσχυση για να καλύψει συγκεκριμένα βάρη όπως είναι οι ζημίες που συνδέονται με τις συμβάσεις.

65 Τρίτον, η έκθεση της 9ης Ιουλίου 1996 αναφέρει ότι η KWW έλαβε πράγματι ποσό 62 500 000 DEM ως αντιστάθμισμα της μη ληφθείσας ενισχύσεως για την ανταγωνιστικότητα και ότι η εν λόγω ενίσχυση εμπίπτει στην λειτουργική ενίσχυση. Ωστόσο, η έκθεση αυτή δεν αναφέρει ότι το ποσό αυτό αποσκοπούσε στην, και πράγματι χρησιμοποιήθηκε για την, κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις. Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν αμφισβητεί τον ισχυρισμό των προσφευγουσών ότι το ποσό που έλαβε η KWW ως αντιστάθμισμα της ενισχύσεως για την ανταγωνιστικότητα καταχωρίστηκε, από λογιστικής απόψεως, στα αποθεματικά της KWW και όχι για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις.

66 Επομένως, πρέπει να τονισθεί ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε να στηριχθεί στην έκθεση της 9ης Ιουλίου 1996 για να θεωρήσει ότι η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα είχε πράγματι χρησιμοποιηθεί για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις.

67 Τέταρτον, πρέπει να τονισθεί ότι, σε απάντηση στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή δεν αμφισβήτησε τα επιχειρήματα των προσφευγουσών ότι, κατ' ουσίαν, η KWW μπορούσε να χρησιμοποιήσει την ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα για να καλύψει βάρη άλλα από αυτά που προκύπτουν από τις ζημίες που συνδέονται με τις συμβάσεις.

68 Από τις προεκτεθείσες διαπιστώσεις προκύπτει συνεπώς, αφενός, ότι η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα συνιστούσε λειτουργική ενίσχυση την οποία μπορούσε να χρησιμοποιήσει ελεύθερα η KWW και, αφετέρου, ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η εν λόγω ενίσχυση είχε πράγματι χρησιμοποιηθεί από την KWW για την κάλυψη των ζημιών της που συνδέονται με τις συμβάσεις.

69 Επομένως, πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως θεωρώντας ότι η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα έπρεπε να καταχωρισθεί λογιστικώς μεταξύ των ενισχύσεων που είχαν χορηγηθεί στην KWW για την κάλυψη αποκλειστικά των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις.

70 Τα επιχειρήματα που προέβαλε συναφώς η Επιτροπή δεν μπορούν να γίνουν δεκτά.

71 Καταρχάς, πρέπει να απορριφθούν ως αλυσιτελή τα επιχειρήματα της Επιτροπής ότι η ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τον υπολογισμό του ύψους της ενισχύσεως που χορηγήθηκε για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις, καθόσον η εν λόγω ενίσχυση περιλαμβάνεται στο συνολικό ποσό ενισχύσεως που εγκρίθηκε «κατά τη διάρκεια της αναδιαρθρώσεως» ή καθόσον συνιστά μια «μορφή εσόδου» που κατέστησε δυνατή τη μείωση της συνολικής λειτουργικής ενισχύσεως που χορηγήθηκε στην KWW. Συγκεκριμένα, τα επιχειρήματα αυτά ουδόλως αναιρούν τις διαπιστώσεις που εκτέθηκαν στις σκέψεις 68 και 69 ανωτέρω.

72 Επιπλέον, πρέπει επίσης να απορριφθεί ως αλυσιτελές το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η Kvaerner, στο πλαίσιο των αποκλειστικών διαπραγματεύσεων που διεξήγαγε με τον THA για την αγορά από την KWW του ναυπηγείου Warnow Werft, δέχθηκε να λάβει η KWW, για την κάλυψη των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις, μόνον 450 000 000 DEM, και όχι 569 600 000 όπως είχε αρχικά σχεδιασθεί, μόνο στον βαθμό που η KWW θα ελάμβανε επιπλέον την ενίσχυση για την ανταγωνιστικότητα. Συγκεκριμένα, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 68 ανωτέρω, εφόσον η Επιτροπή ενέκρινε ρητώς τη χορήγηση στην KWW ενισχύσεως για την ανταγωνιστικότητα, η εν λόγω ενίσχυση δεν μπορεί να εξομοιωθεί με την ενίσχυση που χορηγήθηκε στην KWW για την κάλυψη αποκλειστικά των ζημιών που συνδέονται με τις συμβάσεις, η οποία θα έπρεπε να αναζητηθεί σε περίπτωση καταβολής υπερβάλλοντος ενισχύσεως.

73 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, η προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει να ακυρωθεί, χωρίς το Πρωτοδικείο να χρειάζεται να αποφανθεί επί του πρώτου σκέλους του δευτέρου λόγου ούτε επί των λοιπών λόγων που προέβαλαν οι προσφεύγουσες.

Επί των δικαστικών εξόδων

74 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου.

75 Εν προκειμένω, δεδομένου ότι η Επιτροπή ηττήθηκε, πρέπει να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδα, σύμφωνα με το σχετικό αίτημα των προσφευγουσών.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (πρώτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Ακυρώνει την απόφαση 2005/374/ΕΚ της Επιτροπής, της 20ής Οκτωβρίου 2004, σχετικά με την ενίσχυση που εδόθη από τη Γερμανία στην Kvaerner Warnow Werft.

2) Η Επιτροπή φέρει τα δικαστικά της έξοδα καθώς και τα έξοδα των Aker Warnow Werft GmbH και Kvaerner ASA.

Tiili Dehousse Wiszniewska-Białecka

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 10 Μαρτίου 2009.

(υπογραφές)